

НИКОЛА ЧУПАРОВ

СРЕД БЕЗКРАЯ

chitanka.info

Притисна го огромна тежест. Докато съобрази какво става, изчезнаха и червените кръгове пред очите му. Без да успее да помръдне, потъна в мрака.

Когато отвори очи, главата му бучеше ужасно. Чувствуваше тялото си съвсем пребито. Колко време беше минало? Миг, два, часове... Нима това е толкова важно. Понякога един миг е по-значителен от години. Миг! Има случаи, когато от едната му страна е животът, а от другата — смъртта.

Той се огледа. Неясните, замъглени и причудливо разкривени предмети бавно изменяха контурите си и придобиваха обикновените си форми. Започна да се избистря и мисълта. Не изведнъж. Постепенно.

„Жив ли съм?“ — запита се той. — „Не съм ли ранен?“

Без да прави опит да стане от креслото, се опита да раздвижи крайниците си. Макар и като чужди, те се размърдаха. Въпреки обхваналата го отмалялост, беше здрав.

Изведнъж остра мисъл прониза съзнанието му и веднага завладя цялото му същество:

„Корабът?“

Очите му трескаво зашариха по приборите, разположени върху огромните табла около него. Стрелките бяха в нормалните си положения. Върху екраните, потрепвайки леко със зеленикавата си светлина, се очертаваха обичайните форми на кривите. Автоматиката беше в пълен ред. Тревожни сигнали не постъпваха от никое отделение на кораба. Само пред една група прибори светеше тревожно червена лампичка. Погледът му се прикова върху тях. Те показваха, че корабът се е отклонил на 20° от определения му курс и сега автоматичното управление го връща постепенно към необходимата траектория.

„Но какво се случи?“

След Малко в показанията и записите на приборите намери отговора на този въпрос.

Пътят на кораба е бил пресечен от група метеоритоподобни небесни тела със сравнително малки размери. Уредбата ги забелязала навреме, изчислила траекториите им и установила, че няма опасност нито едно от тях да се сблъска с кораба. Затова не сигнализираща на дежурния пилот нито пък сама взела никакви предпазни мерки. Когато обаче корабът ги доближил значително, става сблъскване между две от

тях. Ударът не е бил много силен и те не експлодират, а само се разбиват на няколко парчета. Едно от тях се насочва към кораба. Катастрофата е предстояща. Но... автоматиката е на своя пост. Тя е бездушна, но изпълнителна. На нея ѝ е заповядано да не допуска сблъскване с други тела. Вярно, на нея ѝ е предписано да открива опасността достатъчно рано, за да може да я избегне с плавна и безопасна маневра. Тя работи съвсем съвестно. Не е виновна, че не е запрограмирана да предвижда дали някои външни тела няма да се сблъскат помежду си и да я принудят към резки и внезапни маневри. Тя констатира появилата се опасност и реагира незабавно. Реагира точно, прецизно, с жестокото бездушие на автомата.

Командите ѝ са мигновени и безпогрешни. Остър завой в най-изгодната посока. Форсиране на двигателя. Дежурният пилот в централния команден пост губи съзнание. Катастрофата е избегната. Сега вече корабът може плавно да се върне на първоначалната си траектория.

„Едва не загинахме — помисли си той. — Автоматиката ни спаси“.

„Спаси ни!“ — Погледът му се спира върху уреда, записваш, ускорението на кораба. Той гледа втрещен. Логиката на разума подсказва нещо.

„Не, не може да бъде!“ — се дърпа и противопоставя желанието му.

„Как не може да бъде? Не виждаш ли?“ — настоява безстрастният разум.

„Не, не бива, не искам!“ — се бунтува желанието му.

Това е миг, който се запомня за цял живот. Миг, в който човек разбира какво се е случило, но в който чувствата все още отказват да възприемат фактите. А фактите стоят в действителността като непоклатима канара. От тях не може да се избяга: острият връх на графика е ужасяващо голям. Той се издига над всички контролни линии и сочи недвусмислено, че по време на маневрата ускорението на кораба е получило извънредно големи стойности.

Той трескаво натиска един бутон и започва с привидно спокоен глас:

— Внимание, внимание! До всички, до всички! Говори централният команден пункт. Другари, няма причини за безпокойство.

На кораба всичко е в изправност. Вие как сте? Всичко ли е в ред?

Чака. В главата му наново сякаш почват да се търкалят воденични камъни. Челото му се покрива със ситни капчици пот.

— Другари, отговорете! Хайде отговорете! Нали и при вас всичко е благополучно!

„Не може да бъде. Не може да бъде.“ — Повтаря шепнешком той, сякаш силата на желанието му може да измени действителността.

„Ами ако са само в безсъзнание? Нали и аз бях изпаднал в такова състояние.“ — прокрадва се в него надеждата и той се вкопчва за нея с цялото си същество.

„Но забрави ли, че още при тренировките ти издържаше сравнително по-голямо ускорение от другите“ — се обажда трезвият му разум.

„Затова може би те са останали по-дълго време в безсъзнание“ — прошепва надеждата.

„Ами сигурен ли си, че и те като тебе са седели в удобни стартови кресла?“

„Не, не! Не съм сигурен. Все още в нищо не искам да бъда сигурен“ — се бунтува той.

Скача и се втурва към вратата. Почти на прага се спира. Връща се. Преглежда отново най-внимателно всички уреди. Не изпуска нито една подробност. С огромно усилие на волята си е наложил да се съсредоточи напълно върху приборите. Сякаш не той, а някой друг се е изправил пред таблата и преценява най-обективно дали може да се отдели за известно време от тях или не. Да, може.

С два скока е навън. Изтичва в каюткомпанията. Вътре са петима: главният механик, вторият пилот, вторият механик, физикът и вторият астроном. Скупчили са се в съвсем неудобна поза на пода до едната стена.

Навежда се над тях. Размества ги внимателно. Разглежда ги с упорита надежда. Те са още топли, но странно отпуснати. Сякаш нямат кости. Глупости. Имат, разбира се, но изпочупени.

Тук вече никой не се нуждае от помощта му.

Спуска се към кабината на лекарката, но я отминава. В дъното на коридора някой лежи. Той коленичи до него и хваща ръката му. Това е първият механик. Под пръстите си усеща слабо трепкане.

„Жив! Жив!“

Нещо клокочи в гърлото на проснатия върху пода мъж. Той отваря очи — огромни, невиждащи, изпълнени със страдание. От устата му излиза парче съсирена кръв. Веднага след нея протича тънка червена струйка. Очите му са все така замъглени, но сега в тях се четат облекчение. Разкъсаните му дробове се опитват отново да поемат въздух. Всичко е напразно. Животът няма повече за какво да се залови в това разнебитено тяло и си отива.

— Недей така! Дръж се! Ей сега ще те пренеса в болничната стая. Ако е необходимо, ще ти направят операция. Хайде, съвземи се! — шепне живият.

Но тук няма никаква шега. Има само гола, страшна истина, наречена смърт.

Бързо при останалите. Може би има още някой жив.

Влиза при лекарката. Тя лежи по гръб. Също мъртва.

Изтичва в обсерваторията. И там няма нищо. Само в основата на телескопа — тялото на първия астроном.

„Не може да бъде. Не съм сам. Командирът трябва да е жив. Непременно трябва да е жив.“

Тича към командирската кабина. Там е последната му надежда. Други хора на кораба няма.

Блъсва вратата. Вижда фигурата на командира, която се мъчи да пълзи по пода. Обзема го неописуема радост. Значи не е сам. На борда има още един жив човек. Прегръща го и се мъчи да го повдигне, за да го постави на леглото. В момента не му идва на ум какво друго би могъл да направи.

— Остави! Не трябва! — спира го тихият глас на командира.

— Как сте? — пита той. — Не се чувствувате зле, нали.

— Как са другите?

— Как ли... — той се запъва.

— Мъртви?

— Да — отговаря първият пилот и свежда глава.

Мълчат.

— А корабът? — гласът на командира едвам се чува.

— С кораба всичко е наред. Няма никакви повреди. Но какво значение има това сега!

С повишената чувствителност на умиращ командирът разбира какво става с първия пилот — единствения жив на борда.

— Корабът... трябва да... се завърне... невредим. По нов курс... направо към... Земята...

Той се мъчи да наложи волята си над смъртта. Тази воля, която въпреки всички обикновени закони на физиологията крепи все още живота му, която иска още малко живот. Още съвсем мъничко. Само колкото да може да каже на живия:

„Горе главата! Не падай! Дръж се! Дръж се с всички сили за живота. Той е толкова благо, такава красота! Обичай го! Обичай го винаги, при всички обстоятелства! Ох, миличък, трудно ще ти бъде, много, много трудно. Оставах сам. Това за теб е по-страшно от смъртта — знам. Но не се предавай! Не трябва. Чуваш ли? Бори се, бори се до последен дъх! Казваш с кораба всичко е наред. Не е вярно. Ако ти не се заловиш със зъби и нокти за живота, макар и без каквито и да било повреди, корабът е загинал. Той ще живее, докато живееш ти. На теб се падна най-тежката участ. Ние нямахме възможност да избираме. Но съм сигурен, че който и друг да беше на твоето място, би избрал живота. И ти трябва него да избереш! Само него, колкото и тежко да ти бъде.“

Прави нечовешки усилия да каже всичко това. Да ободри. Да се разпореди ясно и разбрано корабът да се насочи направо към Земята, като се отмени останалата част от изследователската програма на експедицията. Това е наложително, тъй като сам човек не може да се справи с нея, а досега насъбраните материали трябва на всяка цена да се доставят на родната планета. Устните мърдат, но от тях се отронва само:

— Корабът... да... се... завърне...

Живият все още не иска да повярва. Трескаво хваща ръката на умрелия и се мъчи да напипа пулса.

— Трябва нещо да се направи. Трябва нещо да се направи — гласно повтаря той и така както е застанал на колене се озърта сякаш очаква, че бездушните предмети, които го заобикалят, ще му кажат какво трябва да се направи.

Мълчание. Отвсякъде мълчание.

Живият бавно се изправя. Притиска глава с ръце. Произнася тихо: — „Сам!“ — Звукът на собствения му глас достига до ушите му. Смисълът на казаното го смразява. — „Сам!“

Сам е. Едничкото живо същество в целия кораб. Нищожна искрица живот, зареяна в безкрая на пространството. Наоколо черна, безмълвна бездна. Да си сам е ужасно даже когато от другите те отделят само четири стени. А тук?... Земята обикаля като невидима пращинка ей там някъде си около онази, с нищо незабележима звезда. За да се стигне до нея, трябва да се пътува цели пет години.

Изгърбен се повлича безцелно из кораба. Спира пред вратата на компенсационната камера. Ако мине зад нея?... Необходимо е да се натиснат само два бутона — единият, за да затвори зад себе си тази, вътрешната врата, а другият, за да отвори външния люк. Само два бутона и край. Той би бил унищожен мигновено от страхотния студ на космоса.

Не отваря вратата. Отминава.

Сега стои, пред дебелата преграда, отделяща източниците на енергия от останалата част на кораба. От него зависи дали да влезе. Там няма нищо страшно. Помещението е спретнато, даже приветливо. В него няма неприятен шум, няма движещи се машини. Нищо подобно няма в него. В него има само това, за улавянето на което природата не е снабдила човека с никакви сетива — смъртоносни излъчвания.

Не влиза. Отминава.

Ето го в помещението на автоматите. Тук също е тихо и само непрекъснато светват разноцветни лампички. По екраните пробягват различни светлинки, очертавайки най-разнообразни криви. Тук е електронният мозък на кораба. За него няма почивка нито за миг. Той получава непрекъснато сведения от всички кътчета на кораба, моментално ги обработва, преценява и изпраща съответните заповеди до изпълнителните органи.

Очите на живия са се втренчили в излизация от едно блокче електронни клетки проводник. Той е съвсем близко. Само да протегне ръка и ще го достигне. Едно не много силно дръпване и проводникът ще се прекъсне. Това никак не е трудно. Ще прекрати функциите си само едно блокче. То контролира и командува енергоизточниците. Едно движение с ръка, един прекъснат проводник и... Мигновен блясък. Само един миг. Но преди него е имало чудесен кораб, а след него — облаче газообразна материя, което бързо се разсейва в космическото пространство.

Протяга ръка. Погалва проводника и отминава.

Сега е в кабината си. Отпуска се в леглото, сложил ръце под главата си. Спомените нахлуват в съзнанието му. Затваря очи и остава така със стиснати челюсти.

Постепенно всред хаоса от мисли се откроява все по-настойчиво и по-настойчиво една, свързана с последните думи на командира: — „Корабът не трябва да загине!“

Разнася се лек, но настойчив звън. Скача и тръгва бързо към централния команден пост.

„Сега трябваше да ме сменят от дежурство. Вече никой никога няма да ме смени на този кораб“ — прошепва той.

Изпълнен е с мъка и скръб за загиналите другари, но действията му са обмислени, насочени към строго определена цел.

Преглежда показанията на уредите. Всичко е в ред.

Отива до една от хладилните камери, свързана със системата за терморегулиране на кораба. Загрява я до нормална температура и внимателно пренася в нея телата на другарите си. По лицето му не може да се разбере какви чувства го изпълват. Включва отново охлаждането и след няколко минути температурата в камерата пада почти до абсолютната нула.

Следващите няколко часа прекарва неотлъчно пред електронноизчислителната машина. Когато свършва, всички подробности по новия курс на кораба са изяснени. Този курс води към родната планета.

Сменяването на програмата на автоматиката отнема не повече от час. Покорна и безкритична, тя започва веднага да изпълнява новата заповед. Корабът послушно изменя траекторията си.

В креслото пред таблото с приборите в централния пост на кораба седи млад мъж. За какво ли се е замислил? За това, че вече близо една година е единственото живо същество на кораба? За загиналите си другари? За предстоящите още четири самотни години?...

Трудно е да се каже. Той просто мечтае. А мечтите са крилати и подвижни. Той си представя пристигането, посрещането... Разбира се, посрещането — то е така приятно! После доклада му пред Международната организация по астронавтика. Но като че ли най-

приятно му е да мечтае за следващата си експедиция. Твърде вероятно е той да участва в нея като командир. Корабът безспорно ще бъде още по-голям от сегашния и безсъмнено много по-усъвършенствуван.

Мечти!

Странно, нали?

Какво пък, нека да си помечтае. Мечтите придават красота на живота. От тях започва новото. Той не е мечтател. О, не. Той работи упорито, много — два часа почивка и грижи за здравето — четири часа работа. Ден след ден от една година насам и така ще бъде ден след ден още четири години занапред. Но той е човек и има право понякога да помечтае. Той е жив човек и не може да живее с миналото, а настоящето не го задоволява. Той е жив човек и затова е насочен към бъдещето.

Нека си помечтае. Тук на борда само той може да направи това. Автоматите не могат да мечтаят.

Абсолютно безмълвие. Черна бездна, обсипана с безброй брилянти. Един кораб, който я пронизва — нищожно малък сред безкрайността. На борда му — искрица живот. Дребничка, крехка, но по-велика, по-силна от цялата безформена и безпределна грамада на мъртвата природа.

Разказът е публикуван в списание „Космос“, брой 1 от 1964 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.